Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
od 23. travnja 2015.[1]

Predmet C-110/14

Horațiu Ovidiu Costea
protiv
SC Volksbank România SA(zahtjev za prethodnu odluku

koji je uputio Judecătoria Oradea (Rumunjska))

„Zaštita potrošača – Pojam potrošača u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13/EEZ – Ugovor o kreditu koji sklapa fizička osoba koja obavlja odvjetničku djelatnost – Kredit osiguran nekretninom u vlasništvu odvjetničkog ureda korisnika kredita – Utjecaj znanja i profesije na svojstvo potrošača – Utvrđivanje namjene kredita – Ugovori s dvojnom svrhom u smislu uvodne izjave 17. Direktive 2011/83/EU – Utjecaj dopunskog ugovora na glavni ugovor“

1. Ovaj zahtjev za prethodnu odluku, koji je uputio Judecătoria Oradea (Rumunjska), Sudu daje mogućnost da donese odluku u vezi s pojmom potrošača u smislu članka 2. točke (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (u daljnjem tekstu: Direktiva)[2], u skladu s kojim je „potrošač“ svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima tom direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije.

2. Unatoč tomu što je tumačenje pojma potrošača bilo predmet sudske prakse u različitim područjima prava Unije, Sud ga zasad još uvijek nije isrcpno razradio u okviru posebnog područja primjene Direktive[3] čije se tumačenje zahtijeva u ovom predmetu. Konkretno, posebnost je ovog predmeta u tome što se preispituje svojstvo potrošača koji je po struci pravnik u vezi sa sklapanjem ugovora o kreditu koji je osiguran nekretninom čiji je vlasnik njegov samostalni odvjetnički ured. Tako se, s jedne strane, postavlja pitanje utjecaja posebnih sposobnosti i znanja koje osoba posjeduje na njezino svojstvo potrošača i, s druge strane, pitanje utjecaja uloge koju dotična osoba ima u okviru dopunskog ugovora o osiguranju na njezino svojstvo potrošača u okviru glavnog ugovora o kreditu.

1 — Izvorni jezik: španjolski

2 — SL L 95, str. 29. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

3 — Sud je taj pojam u vezi s ovom direktivom tumačio u presudi Cape e Idealservice MN RE (C-541/99 i C-542/99, EU:C:2001:625).

I – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

3. U uvodnim izjavama 5., 10. i 16. Direktive navodi se sljedeće:

„(5) budući da potrošači uglavnom ne poznaju zakonske propise kojima se u drugim državama članicama uređuju ugovori o prodaji robe ili usluga; budući da ih nedovoljno poznavanje može odvratiti od izravnog sklapanja poslova kupovine robe ili usluga u drugoj državi članici;

[…]

(10) budući da je djelotvorniju zaštitu potrošača moguće postići usvajanjem ujednačenih zakonskih propisa u području nepoštenih ugovornih odredaba; budući da bi se ti propisi trebali primjenjivati na sve ugovore koji se zaključuju između prodavača ili pružatelja i potrošača; budući da zbog toga iz područja primjene ove Direktive treba, između ostalog, isključiti ugovore koji se odnose na zapošljavanje, ugovore koji se odnose na nasljedna prava, ugovore koji se odnose na prava iz obiteljskog zakona i ugovore koji se odnose na osnivanje i ustrojavanje trgovačkih društava ili na ugovore o partnerstvu;

[…]

(16) budući da se ta procjena nepoštenosti odredaba koja se provodi u skladu s odabranim općim kriterijima, posebno u prodaji ili pružanju javnih usluga gdje se usluge pružaju kolektivno čime se u obzir uzima čimbenik solidarnosti među korisnicima, mora upotpuniti tako da se najprije općenito ocijene različiti uključeni interesi; budući da to predstavlja uvjet o dobroj vjeri; budući da prilikom donošenja procjene o dobroj vjeri posebnu pozornost treba posvetiti jačini polazišta pregovaračkih strana, zatim je li potrošač bio naveden da prihvati odredbu i je li roba ili usluga prodana ili pružena na temelju posebne narudžbe potrošača; budući da prodavatelj robe ili pružatelj usluga možda ispunjava uvjet o dobroj vjeri ako postupa pošteno i pravedno u odnosu na drugu stranu o čijim zakonitim interesima mora voditi računa.“

4. Članak 1. stavak 1. Direktive određuje da je njezina svrha „uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača“.

5. U članku 2. Direktive sadržane su definicije pojmova potrošača i prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge). U skladu s tom odredbom, „za potrebe ove Direktive izraz:

[…]

(b) „potrošač“ znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije;

(c) „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)“ znači svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu.“

B – *Rumunjsko pravo*

6. Članak 2. Zakona br. 193/2000 o nepoštenim odredbama u ugovorima koji se sklapaju između trgovaca i potrošača (*Legea privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori*), u verziji koja je bila na snazi na dan sklapanja ugovora o kreditu koji je predmet glavnog postupka, glasi kako slijedi:

„1. Potrošač je svaka fizička osoba ili skupina fizičkih osoba povezanih u udrugu koji, na temelju ugovora koji ulazi u područje primjene ovog zakona, nastupaju za potrebe izvan okvira svoje poslovne, industrijske ili proizvodne, obrtničke ili strukovne djelatnosti.

2. Trgovac je svaka ovlaštena fizička ili pravna osoba koja na temelju ugovora koji ulazi u područje primjene ovog zakona nastupa u okviru svoje poslovne, industrijske ili proizvodne, obrtničke ili strukovne djelatnosti, kao i svaka osoba koja nastupa za iste potrebe u ime i za račun te osobe.“

II – **Glavni postupak i prethodno pitanje**

7. Ovaj zahtjev za prethodnu odluku upućen je u okviru građanskog parničnog postupka između H. O. Costeae, u svojstvu tužitelja, i SC Volksbank România SA (u daljnjem tekstu: Volksbank), u svojstvu tuženika, koji je pokrenut deklaratornom tužbom podnesenom pred Judecătoria Oradea (Rumunjska), građanskim sudom prvog stupnja.

8. Tužitelj H. O. Costea je odvjetnik koji svoju djelatnost obavlja u području trgovačkog prava. H. O. Costea je 2008. sklopio ugovor o kreditu s Volksbankom (u daljnjem tekstu: sporni ugovor). Kako proizlazi iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, taj je ugovor potpisao i samostalni odvjetnički ured „Costea Ovidiu“ u svojstvu hipotekarnog dužnika. Naime, na dan sklapanja ugovora o kreditu sklopljen je i ugovor kojim je samostalni odvjetnički ured „Costea Ovidiu“, kao vlasnik nekretnine, ugovorio s Volksbankom osiguranje za otplatu gore navedenog kredita (u daljnjem tekstu: ugovor o osiguranju). Pri tom je odvjetnički ured „Costea Ovidiu“ zastupao H. O. Costea. Upravo je zbog te okolnosti banka doznala za profesiju korisnika kredita.

9. H. O. Costea je 24. svibnja 2013. protiv Volksbanka podnio tužbu koja je predmet glavnog postupka i kojom zahtijeva utvrđenje nepoštenosti ugovorne odredbe o proviziji za rizik iz članka 5. točke (a) ugovora o kreditu [4] te povrat iznosa koji je banci isplaćen na to ime. H. O. Costea svoje tvrdnje temelji na svojemu svojstvu potrošača, pri čemu se poziva na odredbe Zakona br. 193/2000 kojim je Direktiva bila prenesena u rumunjsko pravo. H. O. Costea osobito smatra da odredba o proviziji za rizik nije bila predmet pregovora, nego da ju je banka jednostrano nametnula. Tužitelj stoga zaključuje da je ugovorna odredba nepoštena, te, osim toga, smatra da je navedeni rizik uklonjen ugovaranjem hipotekarnog osiguranja u vezi s ugovorom o kreditu. U odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku ne navodi se ništa ni o sadržaju ugovorne odredbe ni o njezinoj eventualnoj nepoštenosti [5].

4 — Iz dokumenata sadržanih u spisu jasno je da je riječ o odredbi koja se nalazi u odjeljku „posebni uvjeti“ ugovora, naslovljenoj „provizija za rizik“, pri čemu ta provizija čini 0,22% salda kredita i plaća se svaki mjesec na dan dospijeća tijekom čitavog trajanja ugovora.

5 — Sud je u više predmeta odlučivao u vezi s praksom Volksbanka da u svoje ugovore o kreditima uključuje odredbe o provizijama za rizik. U presudi SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443) Sud je odlučio da se Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58.) treba tumačiti na način da nije u suprotnosti s time da u materijalno područje primjene nacionalnog propisa kojim se ta direktiva prenosi u nacionalno pravo (u tom predmetu, Hitna vladina uredba br. 50/2010 o ugovorima o potrošačkim kreditima, *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 389. od 11. lipnja 2010.) uključi ugovore o kreditu čiji je predmet odobrenje kredita koji je osiguran nekretninom, iako su takvi ugovori izričito isključeni iz materijalnog područja primjene te direktive. Rumunjski su sudovi uputili zahtjeve za prethodnu odluku u još pet predmeta koji su, međutim, brisani nakon povlačenja tih zahtjeva [rješenja SC Volksbank România (C-47/11, EU:C:2012:572); SC Volksbank România (C-571/11, EU:C:2012:726); SC Volksbank România, (C-108/12, EU:C:2013:658) SC Volksbank România, C-123/12, EU:C:2013:460 i SC Volksbank România (C-236/12, EU:C:2014:241)]. U presudi Matei (C-143/13, EU:C:2015:127) Sud je dao tumačenje članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 u vezi s određenim ugovornim odredbama koje se nalaze u ugovorima o kreditu koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i sadrže „proviziju za rizik“.

10. Budući da je Judecătoria Oradea smatrao da je za donošenje odluke u glavnom postupku potrebno tumačenje članka 2. točke (b) Direktive, Sudu je uputio sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 2. točku (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima kada je riječ o definiciji pojma „potrošač“ tumačiti u smislu da taj članak u samu definiciju uključuje ili, naprotiv, iz nje isključuje fizičku osobu koja obavlja odvjetničku djelatnost i koja s bankom sklapa ugovor o kreditu u kojem nije naznačena namjena kredita kada u kontekstu predmetnog ugovora svojstvo osiguranja ima hipoteka na odvjetničkom uredu fizičke osobe o kojoj je riječ?“

11. Pisana očitovanja u postupku pred Sudom podnijeli su SC Volksbank România, rumunjska vlada, talijanska vlada, nizozemska vlada i Europska komisija. Na raspravi održanoj 28. siječnja 2015. stranke su pozvane da se u svojim izlaganjima usredotoče na utjecaj dopunskog ugovora o osiguranju na svojstvo potrošača te na primijenjivost navoda u vezi s ugovorima s dvojnom svrhom iz uvodne izjave 17. Direktive 2011/83/UE [6] u okviru ovog predmeta. Usmena očitovanja podnijeli su H. O. Costea, rumunjska vlada i Europska komisija.

III – **Prethodna razmatranja**

12. Najprije treba istaknuti da nacionalni sud u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku navodi da u tekstu ugovora nigdje nije naznačena namjena kredita, iako su i rumunjska vlada i Komisija istaknuli činjenicu da sporni ugovor sadržava odredbu kojom se utvrđuje predmet tog ugovora, a u kojoj se navodi da je kredit odobren u svrhu „pokrivanja osobnih tekućih troškova“. Volksbank ne osporava tu činjenicu, a na raspravi ju je potvrdio i H. O. Costea.

13. S tim u vezi, unatoč tomu što je nacionalni sud pitanje postavio pozivajući se na situaciju u kojoj nije naznačena namjena kredita, smatram da nesuglasje između zahtjeva za prethodnu odluku i očitovanja podnesenih Sudu ne može biti zapreka tomu da Sud dâ koristan odgovor na upućeno prethodno pitanje.

14. Naime, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, za pitanja koja se odnose na tumačenje prava Unije koja postavi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira, koji određuje u vlastitoj odgovornosti i čiju točnost Sud ne provjerava, postoji pretpostavka relevantnosti. Odbijanje Suda da odluči o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud moguće je samo ako je očito da traženo tumačenje prava Unije nije ni u kakvoj vezi sa stvarnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je pitanje hipotetske prirode ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima kako bi na koristan način odgovorio na pitanja koja su mu postavljena [7].

15. S druge strane, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, osobito u pogledu navodne praznine i pogrešaka koje se tiču činjenica sadržanih u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, na nacionalnom je sudu, a ne na Sudu, da utvrdi činjenice koje su dovele do spora te iz njih izvede posljedice za odluku koju mora donijeti [8].

16. U ovome je predmetu prethodno pitanje postavljeno u okviru posebnog spora, a donošenje odluke o njemu ovisi o tumačenju pojma potrošača iz Direktive. Osim toga, sadržaj odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku sadrži dovoljno podataka te Sud nacionalnom sudu može dati koristan odgovor.

6 — Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.)

7 — Vidjeti, među mnogim drugim presudama, presudu Melki i Abdeli (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363) t. 27. i navedenu sudsku praksu.

8 — Vidjeti, primjerice, presude Traum (C-492/13, EU:C:2014:2267), t. 19. i PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160), t. 40.

IV – **Analiza**

17. Uzimajući u obzir različite elemente koji su relevantni za davanje korisnog odgovora na prethodno pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev, na kojima su stranke ujedno temeljile svoja očitovanja, moja će se analiza odnositi na ispitivanje pojma potrošača iz Direktive te na utjecaj koji drugi elementi imaju na taj pojam, kao što su pozivanje na ugovore s dvojnom svrhom iz Direktive 2011/83 i odnos između glavnog ugovora (ugovora o kreditu) i ugovora o osiguranju.

A – *Pojam potrošača iz Direktive 93/13*

18. Pojam potrošača, osim u okviru posebnih propisa za usklađivanje zakonodavstava čija je svrha zaštita potrošača, istodobno se pojavljuje u brojnim područjima prava Unije, kao što su pravo tržišnog natjecanja [9], pravosudna suradnja u građanskim stvarima [10], zajednička poljoprivredna i ribarstvena politika [11], te u drugim područjima u kojima su provedene mjere za usklađivanje zakonodavstava [12]. U tom smislu ni mnogi propisi sekundarnog prava čija je svrha zaštita potrošača ne sadrže jednoznačno poimanje pojma potrošača [13]. Riječ je, dakle, o pojmu koji nalazimo u brojnim područjima normativnog djelovanja Unije, ali njegove specifičnosti nisu utvrđene u primarnom pravu [14] i on nije kategorija na temelju koje je moguće jednakoznačno identificirati određene subjekte, nego se razlikuje ovisno o pojedinom posebnom propisu sekundarnog prava o kojemu je riječ. Tako pojam potrošača nije jednako definiran u svim propisima koji pripadaju različitim područjima prava i koji imaju različite svrhe: riječ je o operativnom i dinamičnom pojmu koji se definira s obzirom na sadržaj predmetnog zakonodavnog akta [15].

19. U ovom predmetu se od Suda traži da protumači pojam potrošača u okviru Direktive 93/13. Jasno je da polazišna točka za obavljanje te zadaće mora biti sam tekst članka 2. točke (b) Direktive u kojem je sadržana definicija potrošača.

9 — Članak 102. točka (b) UFEU-a i članak 107. stavak 2. točka (a) UFEU-a.

10 — Članak 13. Briselske konvencije o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, (SL 1972., L 299, str. 32.; pročišćeni tekst u SL 1998., C 27, str. 1.) i članak 15. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, (SL L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

11 — Članak 39. stavak 1. točka (c) UFEU-a i članak 40. stavak 2. UFEU-a.

12 — Vidjeti, primjerice, Direktivu 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.).

13 — Međutim, pojam potrošača bio je na sličan ali ne i istovjetan način definiran u određenim propisima kao što su Direktiva Vijeća 85/577/EEZ od 20. prosinca 1985. za zaštitu potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (SL L 372, str. 31.) (SL, posebno izdanje na španjolskom jeziku, poglavlje 15., svezak 6., str. 131.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 3.) i Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.) – koje su stavljene izvan snage Direktivom 2011/83 – te u Direktivi 90/314/EEZ Vijeća od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima (SL L 158, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 60., str. 27.) i u Direktivi 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu (SL L 149, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101.). Osim toga, potonja direktiva kao mjerilo upotrebljava „prosječnog potrošača“, koji je, kao što to tumači Sud, „u razumnoj mjeri obaviješten, pažljiv i oprezan, uzimajući u obzir socijalne, kulturne i jezične čimbenike […]“ (uvodna izjava 18.). Za usporedbu pojma potrošača u različitim propisima, vidjeti M. Ebers, „The notion of ‚consumer‘“, u: *Consumer Law Compendium*, www.eu-consumer-law.org.

14 — O različitim funkcijama pojma potrošača i širem smislu u kojem ga treba razumjeti s obzirom na njegovu funkciju u određenim člancima Ugovora, vidjeti K. Mortelmans i S. Watson, „The Notion of Consumer in Community Law: A Lottery?“, u: J. Lonbay (ur.), *Enhancing the Legal Position of the European Consumer*, BIICL, 1996., str. 36. – 57.

15 — M. Tenreiro, „Un code de la consommation ou un code autour du consommateur? Quelques réflexions critiques sur la codification et la notion du consommateur“, u: L. Krämer, H.-W. Micklitz i K. Tonner (urednici), *Law and diffuse Interests in the European Legal Order. Liber amicorum Norbert Reich*, str. 349.

20. Iz navedene odredbe proizlazi da je za definiranje potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga relevantno područje u kojemu pojedinac nastupa. Tako se u članku 2. točki (b) Direktive utvrđuje da potrošač znači „svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom *nastupa* za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije“. Nasuprot tomu, u skladu s člankom 2. točkom (c), prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge) znači „svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom *nastupa* u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije […]“.

21. U tom smislu Sud je u svojoj sudskoj praksi istaknuo da opreka između pojmova prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača nije u potpunosti simetrična (potrošači nisu sve osobe koje se ne mogu smatrati prodavateljima robe ili pružateljima usluga), osobito zato što se pravne osobe ne mogu smatrati potrošačima u smislu članka 2. Direktive [16]. U ovom predmetu nije dvojbeno da je H. O. Costea sklopio ugovor o kreditu kao fizička osoba, a ne kao zastupnik svojega odvjetničkog ureda.

22. Dvojba o tome nastupa li H. O. Costea u svojstvu potrošača, na kojoj se temelji zahtjev za prethodnu odluku, proizlazi iz činjenice da je H. O. Costea po struci odvjetnik. Svi sudionici postupka koji su podnijeli pisana i usmena očitovanja, osim Volksbanka, smatraju da profesija koju obavlja fizička osoba nema učinak na ocjenu može li se neka osoba smatrati potrošačem u smislu članka 2. točke (b) Direktive. Suprotno tomu, Volksbank ističe da bi, kako bi se neka osoba mogla smatrati potrošačem, trebalo utvrditi je li osim objektivnog kriterija – koji proizlazi iz samog teksta članka 2. točke (b) Direktive – ispunjen i subjektivni kriterij, povezan s duhom Direktive, kojim se potrošač štiti kao slabija stranka koja općenito ne poznaje pravne odredbe. Stoga se, prema mišljenju Volksbanka, pretpostavka da je potrošač u nejednakom položaju može odbaciti ako se utvrdi da on raspolaže iskustvom i informacijama na temelju kojih se može sam zaštititi.

23. Uzimajući u obzir tekst definicije iz članka 2. točke (b) Direktive kada ga se sustavno tumači s ostatkom odredaba iz te direktive, i s obzirom na tumačenje pojma potrošača iz drugih propisa prava Unije, koje je u svojoj sudskoj praksi dao Sud, smatram da se argumentacija Volksbanka ne može prihvatiti.

24. Naime, središnji element pojma potrošača, kako je definiran u tom propisu, odnosi se na element koji se može jasno odrediti: položaj ugovorne stranke u predmetnom pravnom poslu. U tom smislu, kao što je to Sud istaknuo u presudi Asbeek Brusse i de Man Garabito, u obzir treba uzeti činjenicu da Direktiva „definira ugovore na koje se primjenjuje u odnosu na svojstvo ugovornih stranaka, odnosno u odnosu na to djeluju li one u okviru svoje profesionalne djelatnosti ili ne“ [17].

25. Naglasak koji se stavlja na područje djelovanja u okviru kojeg se obavlja predmetni posao, kao na odlučujući element za svojstvo potrošača, potvrđen je u sudskoj praksi Suda u vezi s drugim propisima iz područja zaštite potrošača u kojima su sadržane definicije pojma potrošača slične onima iz članka 2. točke (b) Direktive. Tako je Sud u presudi Di Pinto [18], tumačeći pojam potrošača u okviru Direktive 85/577/EEZ [19], istaknuo da se kriterij za primjenu zaštite temelji upravo na povezanosti transakcija, koje su bile predmet ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija – čiji je cilj bilo poticanje na sklapanje ugovora o oglašavanju u vezi s prodajom poslovne vrijednosti poduzeća – u domu trgovaca, i profesionalne djelatnosti trgovca, na način da je potonji mogao zahtijevati da se primjeni Direktiva samo ako je posao zbog kojeg je primio posjet prelazio okvir njegovih profesionalnih djelatnosti [20].

16 — Presuda Cape i Idealservice MN RE (C-541/99 i C-542/99, EU:C:2001:625), t. 16.

17 — C-488/11, EU:C:2013:341, t. 30.

18 — C-361/89, EU:C:1991:118.

19 — Direktiva koja je stavljena izvan snage Direktivom 2011/83/EU i u kojoj je člankom 2. bilo utvrđeno da „potrošač“ znači „fizička osoba koja, u transakcijama obuhvaćenima ovom Direktivom, djeluje za potrebe koje se mogu smatrati da su izvan njegove poslovne aktivnosti ili profesije“.

20 — Presuda Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118), t. 15.

26. Čini se stoga da tekst Direktive i sudska praksa koja tumači tu direktivu i Direktivu 85/577 govore u prilog pojmu potrošača koji je istodobno objektivan i funkcionalan: svojstvo potrošača neke osobe nije suštinska i nepromjenjiva kategorija [21], nego, naprotiv, svojstvo koje se ocjenjuje ovisno o položaju u kojemu se osoba nalazi u odnosu na određeni pravni posao ili transakciju među mnogima koje može sklapati ili obavljati u svakodnevnom životu. Kako je to u vezi s pojmom potrošača iz članka 2. Direktive 85/577 u predmetu Di Pinto istaknuo nezavisni odvjetnik Mischo, osobe na koje se ta odredba odnosi „nisu definirane *in abstracto*, nego u odnosu na ono što rade *in concreto*“, tako da ista osoba u različitim situacijama jednom može djelovati u svojstvu potrošača, a drugi put u svojstvu prodavatelja robe ili pružatelja usluga [22].

27. Takvo poimanje potrošača kao dionika u određenom pravnom poslu, koje ovisno o slučaju istodobno uključuje kako objektivne tako i funkcionalne elemente, potvrđeno je i u okviru Briselske konvencije; pojam potrošača u tom je okviru također bio predmet tumačenja Suda, iako je pri tumačenju Direktive, kako ću objasniti u nastavku, analogiju potrebno prilagoditi s obzirom na različite ciljeve tih zakonskih propisa. Tako je Sud u presudi Benincasa [23] odlučio da je za potrebe utvrđenja toga nastupa li neka osoba u svojstvu potrošača „u obzir potrebno uzeti položaj te osobe u konkretnom ugovoru u odnosu na narav i cilj tog ugovora, a ne subjektivnu situaciju navedene osobe. […] Ista osoba može se smatrati potrošačem u okviru određenih poslova, kao i gospodarskim subjektom u okviru nekih drugih“ [24].

28. U konačnici raspolažemo s *objektivnim i funkcionalnim* pojmom, čije postojanje ovisi o *samo jednom kriteriju*, tj. o tome nalazi li se predmetni pravni posao izvan okvira obavljanja profesionalne djelatnosti. Kako je istaknula rumunjska vlada, Direktivom doista nije predviđen nijedan dodatan kriterij za utvrđivanje svojstva potrošača. Osim toga, riječ je o pojmu koji se definira *situacijski*, odnosno u vezi s konkretnim pravnim poslom [25]. Zbog toga se nijednoj osobi, zbog njezinih općih znanja ili profesije, ne može uskratiti mogućnost da u vezi s ugovorom koji se nalazi izvan okvira njezine profesionalne djelatnosti nastupi u svojstvu potrošača, nego se u obzir treba uzeti isključivo njezin položaj u odnosu na konkretni pravni posao.

29. Taj zaključak nije moguće pobiti navodima koje Volksbank temelji na duhu Direktive, osobito pozivanjem na različite uvodne izjave te direktive [26]. Ako se Direktiva promatra sustavno, točno je da pojmovi ranjivosti i položaja podređenosti, kad je riječ o mogućnosti pregovaranja i razini informacija, čine smisao Direktive, jer se polazi od činjeničnog stanja u kojem potrošač prihvaća uvjete koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga unaprijed sastavio i na čiji sadržaj on ne može utjecati [27]. Međutim, te ideje ranjivosti i podređenosti, na kojima općenito počiva cjelokupno pravo zaštite

21 — Prema riječima nezavisnog odvjetnika Jacobsa, „ne postoji osobni statut potrošača ili nepotrošača: relevantno je samo svojstvo u kojemu je kupac nastupio u trenutku sklapanja predmetnog ugovora“. Mišljenje u predmetu Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529), t. 34.

22 — Mišljenje nezavisnog odvjetnika Mischa u predmetu Di Pinto (C-361/89, EU:C:1990:462), t. 19. U tom predmetu nezavisni je odvjetnik predložio da trgovci koje se posjećuje u njihovu domu radi prodaje poslovne vrijednosti njihova poduzeća imaju svojstvo potrošača. Sud nije uzeo u obzir taj prijedlog.

23 — C-269/95, EU:C:1997:337.

24 — *Ibidem*, t. 16. U konačnici Sud je odlučio da se „tužitelj koji je sklopio ugovor za obavljanje ne sadašnje, već buduće profesionalne djelatnosti, ne može smatrati potrošačem“, t. 19. U istom se smislu izjasnio i nezavisni odvjetnik, istaknuvši da „je upravo predmetna djelatnost – a ne, naglašavam, prethodne osobne okolnosti subjekta – čimbenik koji se u članku 13. Briselske konvencije uzima u obzir za uspostavu posebnog režima u pogledu sudske nadležnosti za određene ugovore“. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Ruiza-Jaraba Colomera od 20. veljače 1997., t. 49.

25 — F. Denkinger, *Der Verbraucherbegriff*, De Gruyter Recht, Berlin, 2007., str. 287. i prateće stranice

26 — Osobito uvodne izjave 4. – 6., 8. – 10., 12., 16. i 24.

27 — Presude Asbeek Brusse i de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341), t. 31. i Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), t. 39. i navedena sudska praksa

potrošača na razini Unije [28], nisu se uslijed normativnog definiranja pojma potrošača u pozitivnom pravu konkretizirale kao nužan preduvjet. Tako ni definicija potrošača ni bilo koja druga odredba Direktive svojstvo potrošača u određenoj situaciji ne uvjetuje odsustvom znanja, pogrešnom informacijom ili stvarnim položajem podređenosti.

30. Naime, mogućnost da se svojstvo potrošača u svakom pojedinačnom slučaju osporava s obzirom na iskustvo, studij, profesiju, pa čak i inteligenciju potrošača, bilo bi u suprotnosti s korisnim učinkom Direktive. Posebice odvjetnici (ili pravnici i drugi stručnjaci) ne bi imali zaštitu u mnogim aspektima svojih osobnih radnji. Kao što ističe rumunjska vlada, čak i kada je razina znanja dotične osobe usporediva s razinom znanja davatelja kredita, to ne utječe na to da njegova pregovaračka moć bude jednaka onoj koju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga ima svaka druga fizička osoba.

31. Točno je i da je Sud u predmetu Šiba [29] smatrao da „odvjetnici imaju visoku razinu strukovnog znanja koje potrošači nužno nemaju“ [30]. Međutim, ta su se razmatranja odnosila na situaciju u kojoj je dotični odvjetnik „u okviru svoje profesionalne djelatnosti uz naknadu pruža[o] pravne usluge fizičkoj osobi koja djeluje u privatne svrhe“ i zbog toga je on prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge) u smislu članka 2. točke (c) Direktive [31].

32. Osim toga, posljedica tumačenja koje predlaže Volksbank bila bi nepriznavanje svojstva potrošača svim onim osobama koje su u trenutku sklapanja ugovora koristile pravnu ili drugu vrstu stručne pomoći [32].

33. S druge strane, Sud je, kada je riječ od područjima koja se razlikuju od područja Direktive, odbacio utjecaj znanja ili konkretne situacije predmetne osobe ako nije ispunjen objektivan zahtjev da je riječ o djelatnosti koja se nalazi izvan okvira profesionalne djelatnosti predmetne osobe. To je bio slučaj s Direktivom 85/577, u vezi s kojom je iz presude Di Pinto jasno da, kada osoba nastupa u okviru svoje profesionalne djelatnosti, ona neće izgubiti svoje svojstvo prodavatelja robe ili pružatelja usluga zbog stvarnog nepostojanja znanja u konkretnom slučaju [33].

34. U konačnici, smatram da pojam potrošača u smislu članka 2. točke (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da se taj članak odnosi na fizičku osobu koja obavlja odvjetničku djelatnost i koja s bankom sklapa ugovor o kreditu, pri čemu je hipotekarno osiguranje u okviru predmetnog ugovora imovina u vlasništvu njegova samostalnog odvjetničkog ureda, ako iz dokaza kojima raspolaže nacionalni sud proizlazi da je ta osoba nastupala za potrebe koje izlaze iz okvira njezina obrta, poduzeća i profesije.

B – *Pojam potrošača u vezi s ugovorima s dvojnom svrhom*

35. Smatram da je, kako bi se odgovorilo na prethodno pitanje, osim prethodnih razmatranja, korisno razmotriti i pitanje takozvanih „ugovora s dvojnom svrhom“, osobito zato što se prethodno pitanje izričito odnosi na ugovor u kojemu nije naznačena namjena kredita.

28 — Vidjeti u vezi s tim „Preliminarni program Europske ekonomske zajednice za politiku zaštite i informiranja potrošača“ iz 1975. (SL C 92, str. 1.) i Rezoluciju Vijeća od 19. svibnja 1981. o drugom programu Europske ekonomske zajednice za politiku zaštite i informiranja potrošača (SL C 133, str. 1.).

29 — C-537/13, EU:C:2015:14.

30 — *Ibidem*, t. 23.

31 — *Ibidem*, t. 24.

32 — U vezi s tim treba podsjetiti da je Sud u presudi Rampion i Godard (C-429/05, EU:C:2007:575), t. 65., odlučio da činjenica da osobu zastupa odvjetnik ne utječe na tumačenje članka 11. stavka 2. Direktive Vijeća 87/102/EEZ od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača (SL L 42, str. 48.) [neslužbeni prijevod], u skladu s kojim nacionalni sud tu odredbu može primijeniti po službenoj dužnosti.

33 — Sud je tako smatrao da je „naime, najlogičnije zauzeti stav da prosječno razborit trgovac poznaje vrijednost svojeg poduzeća i sve radnje potrebne za njegovu prodaju tako da obveze ne može preuzimati nepromišljeno ili naprosto zbog učinka iznenađenja“, presuda Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118), t. 18.

36. U vezi s tim, rumunjska i nizozemska vlada ukazali su da za određivanje svojstva potrošača H. O. Costeae u ovom predmetu može biti korisna presuda Gruber [34]. Europska komisija je sa svoje strane u pisanim očitovanjima i na raspravi istaknula značaj uvodne izjave 17. Direktive 2011/83. Navedena uvodna izjava, kao i presuda Gruber odnose se, u različitim područjima, na ugovore s dvojnom svrhom.

37. Kriteriji kojima se utvrđuje ulazi li ugovor u privatno ili profesionalno područje razlikuju se u presudi Gruber i Direktivi 2011/83. Kako ću objasniti u nastavku, smatram da je u okolnostima ovog predmeta relevantan kriterij iz Direktive 2011/83.

38. U presudi Gruber [35] Sud se priklonio uskom tumačenju pojma potrošača u situacijama koje se odnose na ugovore s dvojnom svrhom. Navedeno tumačenje daje prednost kriteriju zanemarivosti: osoba se ne može pozivati na posebna pravila o nadležnosti sadržana u Briselskoj konvenciji „osim ako profesionalna uporaba nije *zanemariva* do te mjere da u cjelovitom kontekstu radnje o kojoj je riječ ima nevažnu ulogu, pri čemu je u tom smislu nevažna činjenica da prevladava aspekt izvan okvira profesionalne djelatnosti“ [36]. Sud je u tom kontekstu isto tako odlučio da je teret dokazivanja na osobi koja se poziva na članke 13. – 15. Konvencije [37].

39. U uvodnoj izjavi 17. Direktive 2011/83, čiji je tekst uvelike različit, utvrđen je kriterij koji se temelji na prevladavajućoj svrsi: „u slučaju ugovora s dvojnom svrhom, kad je ugovor sklopljen djelomično u svrhu koja je i u okviru i djelomično izvan okvira trgovačke djelatnosti koju osoba obavlja pa je svrha trgovačke djelatnosti time ograničena te u cjelokupnom kontekstu ugovora nije prevladavajuća, tu bi osobu također trebalo smatrati potrošačem“.

40. Stoga, dok se u skladu s kriterijem zanemarivosti iz presude Gruber zahtijeva da, kako bi se moglo smatrati da ugovor ulazi u osobno područje, profesionalna uporaba bude toliko neznatna da se može smatrati nevažnom, u Direktivi 2011/83 pojavljuje se uravnoteženije rješenje koje se temelji na kriteriju prevladavajuće svrhe u cjelokupnom kontekstu ugovora.

41. Kao što je Europska komisija navela na raspravi, sudsku praksu iz predmeta Gruber treba oprezno primijeniti u okviru tumačenja Direktive. Naime, u sudskoj praksi Suda, čiji je predmet tumačenje pojma potrošača u okviru članka 13. Briselske konvencije i članka 15. Uredbe br. 44/2001, naglašen je uzak pristup, pri čemu je Sud nedvojbeno uzeo u obzir da te odredbe predstavljaju iznimku od općeg pravila o nadležnosti, koje se temelji na prebivalištu tuženika, pa ih zato treba tumačiti usko [38]. Stoga se čini da se uska primjena pojma potrošača u ugovorima s dvojnom svrhom ne može analogijom prenijeti na područje posebnih pravila koja se odnose na zaštitu potrošača, primjerice na Direktivu [39].

34 — Presuda Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32) donesena u predmetu koji se odnosio na kupnju i postavljanje krovišta na gospodarstvu koje je J. Gruberu također bio obiteljski dom.

35 — C-464/01, EU:C:2005:32.

36 — Presuda Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), t. 54. Moje isticanje.

37 — *Ibidem*, t. 46.

38 — Vidjeti, primjerice, presude Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15), t. 18., i Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436), t. 39.

39 — U vezi s tom raspravom, vidjeti N. Reich, H.-W. Micklitz, P. Rott i K. Tonner, *European Consumer Law*, 2. izdanje, Intersentia, 2014., str. 53.

42. Štoviše, razlika u pristupu u uvodnoj izjavi 17. Direktive 2011/83 i u presudi Gruber nije slučajna. Naime, tijekom pregovora o toj direktivi, Europski je parlament podnio amandman u kojem je izričito predložio izmjenu definicije potrošača na način da se proširi njezin opseg na „svaku fizičku osobu koja […] nastupa za potrebe koje su *prvenstveno* izvan okvira [njezina] obrta, poduzeća i profesije“ [40]. U pregovorima koji su uslijedili Europski je parlament stao u obranu definicije potrošača i izbrisao prilog „prvenstveno“, pod uvjetom da se u uvodnoj izjavi namijenjenoj pojašnjenju definicije potrošača, a koja se izvorno temeljila na presudi Gruber [41], riječ „zanemariva“ zamijeni riječju „prevladavajuća“ [42].

43. U konačnici, uzimajući u obzir kako različite funkcije koje pojam potrošača ima u različitim normativnim aktima, tako i utvrđenje koje proizlazi iz pripremnih radova, smatram da je u uvodnoj izjavi 17. Direktive 2011/83 utvrđen kriterij prevladavajuće svrhe u cjelokupnom kontekstu ugovora.

44. Što se tiče ovog predmeta, kao rumunjska vlada i Komisija, priklanjam se mišljenju da se pojašnjenje iz uvodne izjave 17. Direktive 2011/83 glede tumačenja pojma potrošača također treba primijeniti i na područje Direktive. Naime, takva je ocjena opravdana kad se u obzir uzme zajednički cilj i nedvojbena veza između oba propisa. U vezi s tim Direktiva 2011/83 predstavlja akt kojim se izmjenjuje Direktiva [43]. Osim toga, tekst pojma potrošača iz tih dvaju propisa gotovo je istovjetan, a jedina je razlika u tome što se u Direktivi spominje samo „obrt, poduzeće i profesija“, a u Direktivi 2011/83 navodi se „trgovačka, poslovna, obrtnička ili profesionalna djelatnost“.

45. Stoga, kako bi se u okolnostima u kojima postoje indicije da predmetni ugovor ima dvojnu svrhu na način da nije potpuno jasno je li taj ugovor sklopljen isključivo u osobne ili u profesionalne svrhe, razjasnilo može li se osoba smatrati potrošačem u skladu s Direktivom, kriterij prevladavajuće svrhe pruža alat kojim se na temelju ispitivanja cjelokupnih okolnosti u kojima je sklopljen predmetni ugovor – što nadilazi čisti kvantitativni kriterij – [44] i ocjene objektivnih dokaza kojima raspolaže nacionalni sud može utvrditi u kojoj mjeri u vezi s predmetnim ugovorom prevladavaju potrebe u okviru profesionalne djelatnosti ili izvan nje.

46. Iako su Europska komisija i H. O. Costea na raspravi istaknuli da opis činjeničnog stanja ne sadrži nijedan element na temelju kojeg bi se moglo smatrati da je riječ o ugovoru s dvojnom svrhom, zadaća je suda koji je uputio zahtjev da razjasni činjeničnu situaciju u vezi s namjenom kredita, služeći se dokazima koji mu stoje na raspolaganju, u koje se nedvojbeno ubrajaju odredbe sadržane u samom ugovoru, a čiji bi sadržaj uistinu mogao predstavljati osnovu za pretpostavku da je riječ o kreditu namijenjenom za osobne potrebe.

47. Konačno, smatram da u slučaju da nacionalni sud odluči da nije potpuno jasno je li ugovor sklopljen isključivo u osobne ili u profesionalne svrhe, predmetnu ugovornu stranku treba smatrati potrošačem ako profesionalna svrha ne prevladava u cjelokupnom kontekstu ugovora, uzevši u obzir sve okolnosti i ocjenu raspoloživih objektivnih dokaza, čija je ocjena na nacionalnom sudu.

40 — Izvješće o prijedlogu Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o pravima potrošača, Odbor za unutarnje tržište i zaštitu potrošača, od 22. veljače 2011., A7-0038/2011, str. 36., amandman br. 59. Moje isticanje.

41 — Dokument Vijeća 10481/11 od 20. svibnja 2011., str. 3.

42 — Dokument Vijeća 11218/11 od 8. lipnja 2011., str. 5.

43 — Direktivom 2011/83 zamijenjene su Direktiva 85/577/EEZ i Direktiva 97/7/EZ i izmijenjene Direktiva 93/13/EEZ i Direktiva 1999/44/EZ. Iako je u Komisijinu prijedlogu (COM(2008) 614 *final*) bilo predviđeno potpuno stavljanje izvan snage Direktive 93/13 i njezino uključivanje u novu direktivu, konačno je, putem članka 32. Direktive 2011/83, u Direktivu 93/13 umetnut novi članak 8.a o strožim odredbama koje države članice mogu usvojiti za zaštitu potrošača.

44 — Nedvojbeno je da je praktična primjena kriterija prevladavajuće svrhe u određenoj mjeri složena. U vezi s tom raspravom vidjeti: L. D. Loacker, „Verbraucherverträge mit gemischter Zwecksetzung“, *Juristenzeitung* 68, 2013., str. 234.–242.

C – *Odnos između glavnog i dopunskog ugovora*

48. Naposljetku valja razjasniti pitanje eventualnog utjecaja koji okolnost da u okviru glavnog ugovora o kreditu svojstvo osiguranja ima nekretnina namijenjena obavljanju profesionalne djelatnosti korisnika kredita može imati na to da se H. O. Costea smatra potrošačem.

49. U vezi s tim rumunjska vlada i Komisija u svojim su očitovanjima tvrdili da ugovor o osiguranju nema utjecaja na ugovor o kreditu. U tim očitovanjima i u očitovanjima koje je H. O. Costea iznio na raspravi istaknuto je da je samostalni odvjetnički ured „Costea Ovidiu" u odnosu na ugovor o kreditu treća osoba te je navedeno da sama činjenica da nekretnina, koja je vlasništvo navedenog samostalnog odvjetničkog ureda, ima svojstvo osiguranja u okviru ugovora o kreditu ne znači da je taj odvjetnički ured postao stranka ugovora o kreditu.

50. U istom smislu kako je navedeno u očitovanjima iznesenim pred Sudom, smatram da postoje dva različita pravna odnosa: s jedne strane, odnos između H. O. Costeae kao fizičke osobe – u svojstvu korisnika kredita – i banke, i, s druge strane, odnos između samostalnog odvjetničkog ureda „Costea Ovidiu" – u svojstvu hipotekarnog dužnika – i banke. Oba pravna odnosa trebaju se promatrati zasebno, na način da drugi odnos – koji je, osim toga, sporedan – ne utječe na prirodu prvog odnosa.

51. U vezi s tim sudska praksa Suda daje neke naputke o odnosu između ugovora koji se mogu smatrati dopunskima i ugovora koji su u odnosu na njih glavni, kako u okviru Direktive 85/577 tako i u okviru Uredbe br. 44/2001. Tako je Sud u vezi s prvonavedenom direktivom u presudi Dietzinger [45] odlučio da, uzimajući u obzir dopunski karakter ugovora o osiguranju, članak 2. prvu alineju Direktive 85/577, u kojem je sadržana definicija potrošača, „treba tumačiti na način da je ugovor o osiguranju koji je sklopila fizička osoba, koja ne djeluje u okviru profesionalne djelatnosti, isključen iz područja primjene Direktive, ako se njime osigurava otplata duga druge osobe koja nastupa u okviru svoje profesionalne djelatnosti" [46]. Sud je na jednak način odlučio pri tumačenju članka 15. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, kada je u presudi Česká spořitelna [47] odlučio da se navedna odredba „treba tumačiti na način da se fizička osoba, koja ima uske profesionalne veze s nekim poduzećem, primjerice kao njegov rukovoditelj ili većinski vlasnik, ne može smatrati potrošačem u smislu navedene odredbe ako avalira mjenicu izdanu u svrhu osiguranja obveza koje je to poduzeće preuzelo u okviru ugovora o kreditu" [48].

52. Međutim, u ovom predmetu radi se o obrnutoj situaciji. Naime, o mogućem profesionalnom aspektu može biti riječ isključivo u vezi s dopunskim ugovorom zato što je H. O. Costea ugovor o osiguranju potpisao kao pravni zastupnik svojeg samostalnog odvjetničkog ureda. Stoga se u ovom slučaju, za razliku od predmetâ Dietzinger i Česká spořitelna, ne primjenjuje načelo *accesorium sequitur principale* u smislu da učinci dopunskog ugovora ovise o učincima glavnog ugovora, već za utvrđivanje različitih funkcija koje pojedinac ima u tim pravnim odnosima u obzir treba uzeti posebnosti svakoga od njih. U ovom predmetu zapravo nije odlučujuće utvrditi svojstvo H. O. Costeae koji u okviru ugovora o osiguranju, kao dopunskog ugovora, nastupa kao pravni zastupnik, nego utvrditi njegov položaj u okviru ugovora o kreditu, koji predstavlja glavni ugovor.

45 — C-45/96, EU:C:1998:111.

46 — *Ibidem*, t. 23. Međutim, smatralo se da primjena načela *accesorium sequitur principale* nije dovoljna kako bi se moglo smatrati da je područjem primjene Direktive 87/102 obuhvaćen ugovor o osiguranju sklopljen radi osiguranja otplate kredita, iako ni vjerovnik ni korisnik kredita nisu nastupili u okviru svoje profesionalne djelatnosti. U vezi s tim vidjeti presudu Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:2000:152).

47 — C-419/11, EU:C:2013:165.

48 — *Ibidem*, t. 40.

53. Činjenica da je H. O. Costea ugovor o osiguranju potpisao kao zastupnik odvjetničkog ureda ne utječe negativno na njegovo svojstvo potrošača u okviru glavnog ugovora o kreditu. Upravo suprotno, na temelju navedene sudske prakse, čak bi se eventualno moglo tvrditi da na dopunski ugovor o osiguranju utječe glavni ugovor [49].

54. S obzirom na prethodno navedeno, smatram da uloga koju fizička osoba ima kao pravni zastupnik samostalnog odvjetničkog ureda pri sklapanju dopunskog ugovora o osiguranju ne utječe na njezino svojstvo potrošača u vezi s glavnim ugovorom o kreditu.

V – **Zaključak**

55. Uzimajući u obzir sva prethodna obrazloženja, predlažem Sudu da na prethodno pitanje koje je uputio Judecătoria Oradea odgovori na sljedeći način:

„Pojam potrošača u smislu članka 2. točke (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da se taj članak odnosi na fizičku osobu koja obavlja odvjetničku djelatnost i koja s bankom sklapa ugovor o kreditu, pri čemu je hipotekarno osiguranje u okviru predmetnog ugovora imovina u vlasništvu njegova samostalnog odvjetničkog ureda, ako iz dokaza kojima raspolaže nacionalni sud proizlazi da je ta osoba nastupala za potrebe koje izlaze iz okvira njezina obrta, poduzeća i profesije.

U slučaju da nacionalni sud odluči da nije potpuno jasno je li ugovor sklopljen isključivo u osobne ili u profesionalne svrhe, predmetnu ugovornu stranku treba smatrati potrošačem ako profesionalna svrha ne prevladava u cjelokupnom kontekstu ugovora, uzevši u obzir sve okolnosti i ocjenu raspoloživih objektivnih dokaza, čija je ocjena na nacionalnom sudu.

Uloga koju fizička osoba ima kao pravni zastupnik samostalnog odvjetničkog ureda pri sklapanju dopunskog ugovora o osiguranju ne utječe na njezino svojstvo potrošača u vezi s glavnim ugovorom o kreditu.“

49 — Ipak, kriterij akcesornosti kao element za utvrđivanje primjene prava Unije ima svoje granice. Vidjeti u vezi s tim mišljenje nezavisnog odvjetnika Légera u predmetu Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:1999:537), t. 65.